

I. ПРАДАВНЯ ІСТОРІЯ (<i>Д.Навлів</i>)	3
ДАВНЬОКАМ'ЯНА ДОБА (палеоліт)	3
Період раннього палеоліту. Поява найдавніших людей (3). Період середнього палеоліту. Освоєння людьми теренів України (4). Період пізнього палеоліту. Поява людини сучасного типу на території України (5)	
СЕРЕДНЬОКАМ'ЯНА ДОБА (мезоліт)	6
ДОБА НЕОЛІТУ (повний кам'яний вік)	7
ДОБА ЕНЕОЛІТУ (мідно-кам'яний вік)	8
Трипільська культура (8). Племена північноєвропейського походження (13). Племена Степу (14). Культура шнурової кераміки (15).	
БРОНЗОВА ДОБА	16
РАННІЙ ПЕРІОД ПРАСЛОВ'ЯНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	17
Тичинська та комарівська культури (18). Білогрудівська культура (22)	
НАСЕЛЕННЯ СТЕПОВОЇ УКРАЇНИ	22
Індарійці (23). Праіранці (24). Сабатинівська культура (24)	
ПРАФРАКІЙСЬКІ ПЛЕМЕНА	26
РАННЬОЗАЛІЗНА ДОБА. ПЕРШІ ПИСЕМНІ ЗГАДКИ ПРО ТЕРЕНИ УКРАЇНИ	28
ПІЗНІЙ ПЕРІОД ПРАСЛОВ'ЯНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	30
Лужицька культура (30). Висоцька культура (31). Культура фракійського гальштату (32). Черніоліська культура (34). Кіммерійці (35).	
СКІФІЯ	37
Скіфи (37). Праслов'яни у скіфській період (40). Таври (43). Неври (44). Агафірси (45). Кельти (45).	
АНТИЧНІ МІСТА ПРИЧОРНОМОР'Я	47
СЛОВ'ЯНИ ТА ЇХНІ СУСІДИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ПЕРШОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ	49
Писемні джерела про слов'ян (50). Гето-дакійці (51). Сармати (52).	
СЛОВ'ЯНИ ДРУГОЇ ЧВЕРТІ ПЕРШОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ	53
Культура карпатських курганів (53). Черняхівська культура (53).	
II. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА (<i>В.Петегурич</i>)	55
СЛОВ'ЯНИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ V–IX СТОЛІТЬ	55
Анти і склавини (55). Племінні об'єднання. Початки державності (58). Господарство та суспільний лад (61). Релігія (63).	
УТВОРЕННЯ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	65
Перші київські князі (65). Святослав (67). Володимир Великий. Завершення формування Київської держави (68). Утвердження християнства (68).	
КИЇВСЬКА РУСЬ ЗА ЯРОСЛАВА МУДРОГО ТА ЙОГО НАСТУПНИКІВ 69	
Розквіт Київської держави (69). Київська держава другої половини XI–початку XII ст. (70).	
КУЛЬТУРА	72
Релігія і церква (72). Писемність і освіта (72). Література і фольклор (74). Архітектура та живопис (75). Музика і видовища (77).	

III. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ XII–XIV СТОЛІТЬ (<i>Я. Ісаєвич</i>)	78
КНЯЗІВСТВА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ XII–XIII століть.	78
Київське і Переяславське князівства (79). Чернігівсько-Сіверська земля (82).	
ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА	83
Волинське і Галицьке князівства та їх об'єднання (83). Князь і король Данило Галицький (85). Галицько-волинські землі другої половини XIII ст. (88). Культура Галицько-Волинського князівства (89).	
IV. ДОБА УДІЛЬНИХ КНЯЗІВСТВ (<i>Л. Войтович</i>)	95
ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА XIV СТОЛІТТЯ	95
Король Юрій Львович (95). Остатні Романовичі (96). Любар-Дмитро Гедимінович (97). Взаємини з Ордою (98).	
УКРАЇНСЬКІ КНЯЗІВСТВА У СКЛАДІ ЛИТОВСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	99
Гедиміновичі і Кревська унія (99). Боротьба за збереження удільних князівств (100). Князівства другої половини XV ст. (102). Суспільство доби удільних князівств (103)	
УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ УГОРЩИНИ ТА МОЛДОВСЬКОГО КНЯЗІВСТВА. ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я ТА КРИМ	106
Закарпаття (106). Придністрів'я, Хотинщина і Буковина (108). Херсонес. Колонії Генуї та Венеції (109). Кирк-Ер. Князівство Феодоро (109). Кримське ханство (110).	
V. ДОБА КОЗАЧЧИНИ (<i>І. Сварник</i>)	112
ПОЧАТКИ КОЗАЦТВА	112
Байда-Вишневецький (113). Іван Підкова (113). Запорізька Січ (114).	
ПЕРШІ КОЗАЦЬКІ ПОВСТАННЯ	117
ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ	119
Запад православної церкви (119). Церковні братства (120). Берестейська церковна унія (122). Православ'я і козацтво (124).	
КОЗАЧЧИНА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII СТОЛІТТЯ	126
Козацтво і Польща (126). Петро Сагайдачний. Хотинська війна (127). Михайло Дорошенко (129). Павлюк, Гуня, Скидан, Остришин (132).	
ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА 1648–1657 років	133
Передумови повстання. Богдан Хмельницький (133). Перші перемоги (135). Похід у Галичину. В'їзд у Київ (137).	
ВІД ЗБАРАЖА ДО ЖВАНЦЯ	139
Державне будівництво (139). Берестечко. Білоцерківський мир (140). Другий молдовський похід. Жванець (141). Переяславська рада. Березневі статті (141). Участь Москви у війні з Польщею (143). Чигиринська рада (144).	
ПОДІЛ УКРАЇНИ. БОРОТЬБА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ	144
Іван Виговський (144). Гадяцький договір. Війна з Московією (146). Юрій Хмельницький і Павло Тетеря (147). Розкол України. Чорна рада (148). Петро Дорошенко (149). Війна з Московією. Дем'ян Многогрішний (151). Союз з Туреччиною (152). Гетьманство Івана Самойловича (153).	
УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТТЯ	156
Іван Мазепа (156). Кримські походи (157). Спроба відновити державну незалежність України (158). Союз із Карлом XII (159). Полтавська битва (160). Пилип Орлик. Конституція України (161).	
ГЕТЬМАНЩИНА І ПРАВОБЕРЕЖЖЯ XVIII СТОЛІТТЯ	163
Павло Полуботок (163). Данило Апостол (164). Кирило Розумовський.	

Судова реформа (166). Правобережжя і західні землі (167). Гайдамаччина (168). Колівищина (168). Опришківство (170).

ЛІКВІДАЦІЯ ГЕТЬМАНСТВА ТА АВТОНОМІЇ УКРАЇНИ 170

Ліквідація Січі (170). Задупайська Січ (171). Лівобережжя наприкінці XVIII ст. (172).

КУЛЬТУРА (Б.Якимович) 173

Монастирі (173). Освіта й наука (173). Києво-Могилянська академія (176). Містобудування, архітектура (177). Образотворче мистецтво. Музика (180). Друкарство (181). Історіографія (183).

VI. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ 1772–1914 РОКІВ (Я.Грицак) 185

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ І ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ. 185

Етнічна структура України (185). Адміністративний статус (188). Розвиток господарства. Індустріалізація та урбанізація (190). Соціальна структура (193). Ставлення українських еліт до імперської інтеграції (195). Селянські та робітничі рухи (200).

НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ 203

Початки національного відродження (203). Революційні події 20–30-х років (205). Кирило-Мефодіївське братство (207). Початки національного відродження на західноукраїнських землях (209). Національний рух у підросійській Україні 60–80-х років (211). “Галицький П'ємонт” (213). Політизація українського руху в Російській імперії (217).

ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА (К.Кондратюк). 219

Освіта і наука (219). Література (222). Театр і музика (223). Образотворче мистецтво та архітектура (225).

VII. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ (М.Литвин) 229

УКРАЇНА У РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 229

Початок війни (229). Згуртування національно-патріотичних сил (230). Українські січові стрільці (231). Наростання національно-визвольного руху (233).

ПРОГОЛОШЕННЯ АВТОНОМІЇ УКРАЇНИ 234

Всеукраїнський національний конгрес (234). Українізація армії (235). Перший Універсал Центральної Ради (236). Утворення Генерального секретаріату. Другий Універсал (237). З'їзд поневолених народів Росії (238).

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА 238

Третій Універсал Центральної Ради (238). Створення куреня Січових стрільців (239). Початок українсько-більшовицької війни (240). Четвертий Універсал Центральної Ради (241). Брест-Литовські переговори (241). Державне будівництво (242). Більшовицька окупація (243).

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА 244

Падіння Центральної Ради (244). Гетьманський уряд (245). Зовнішня політика (246)

ВІДНОВЛЕННЯ УНР 248

Антигетьманське повстання Директорії (248). У кільці фронтів (248). Внутрішня політика (250). Варшавські угоди (251). Державний центр УНР в екзилі (251). Більшовицька УНР (252).

ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА 253

Листопадова національно-демократична революція (253). Державне будівництво (255). Акт злуки (257). Українсько-польська війна (259). Зовнішня політика (261). Галицька Соціалістична Радянська Республіка (262). Ризький мирний договір і Західна Україна (262).

НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ НА ЗАКАРПАТТІ ТА ПІВНІЧНІЙ БУКОВИНІ	263
УРОКИ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ	264
VIII. РАДЯНСЬКА УКРАЇНА 20–30-х РОКІВ (О.Зайцев)	266
БІЛЬШОВИКИ ТА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: СПРОБИ КОМПРОМІСУ	266
Більшовицький режим (266). Нова економічна політика (268). Формування федерації (269). Утворення СРСР (270).	
УКРАЇНІЗАЦІЯ	272
Причини повороту в національній політиці (272). Успіхи і проблеми українізації (273). Боротьба з “націонал-ухильництвом” (275).	
НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ	276
Освіта та наука (276). Література та мистецтво (277). Українська автокефальна православна церква (278).	
УТВЕРДЖЕННЯ ТОТАЛІТАРИЗМУ. ПОВОРОТ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ	279
Індустріалізація (279). Колективізація (281).	
ТЕРОР І ГОЛОД	283
Початок масових репресій (283). Голод 1933 року (284). Великий Терор (285).	
НАСТУП НА УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ	287
Кінець українізації (287). Репресії проти інтелігенції (287).	
IX. ЗАХІДНІ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (О.Зайцев)	290
СХІДНА ГАЛИЧИНА І ВОЛИНЬ	290
Апексія Східної Галичини (290). Політика польського уряду щодо Західної України (291). Українське суспільне життя (293). Культура (294).	
НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА	296
Легальні українські партії (296). Комуністичний рух (299). Вишикнення та діяльність ОУН (299).	
БУКОВИНА ТА УКРАЇНСЬКА БЕССАРАБІЯ	302
ЗАКАРПАТТЯ	303
X. УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ	306
ОБ'ЄДНАННЯ ЗАХІДНИХ ЗЕМЕЛЬ З УКРАЇНОЮ (О.Луцький)	306
Українське питання напередодні другої світової війни (306). Пакт Молотова–Ріббентрона (307). Початок другої світової війни. Вступ Червоної армії в Західну Україну (307). Входження Західної України до УРСР (308). Приєднання Південної Бессарабії і Північної Буковини (310). “Радянська” приєднаних земель (311). Репресії (313).	
РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКА ВІЙНА (К.Науменко)	315
Початковий етап війни (315). Ставлення українців до війни (318). Доля військовополонених. Колaboraціонізм (319). Окупаційний режим (321). Духовне життя (О.Луцький) (325). Партизанський рух (329). Українська новітаська армія (331). Армія Крайова (333). Кінець нацистської окупації (334). Підпільний національно-визвольний рух (336). Проблема соборності України (337). Міжнародне визнання жертвних зв'язків українського народу (338).	
XI. УКРАЇНА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 40-х–ПОЧАТКУ 60-х РОКІВ	341
ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (В.Баран, І.Патер)	341
Відновлення радянської влади (341). Відбудова промисловості (342). Сільське господарство (343). Політичні репресії (344). Ліквідація Української греко-католицької церкви (346). Опір режимові. Репресії і депортації (347).	

СПРОБА РЕФОРМ (В. Баран)	349
Десталінізація (349). Крим у складі України (350). Реформи в управлінні промисловістю (351). Зміни в сільському господарстві (353). Культура (354). Церковна політика (354). Соціальні проблеми (355). Згорання реформ (356).	
XII. УКРАЇНА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 60-х—СЕРЕДИНИ 80-х РОКІВ	
(Ю. Зайцев)	357
НАРОДНЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МАТЕРІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ НАСЕЛЕННЯ	357
Економічні реформи (357). Наростання кризи (359). Соціальна структура та становище населення (360).	
ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА	361
Політика тотальної русифікації (361). Освіта, наука (363). Культура (364).	
ПОЛІТИЧНА ОПОЗИЦІЯ	365
Передумови руху (365). Підпільні групи (365). Шістдесятники (368). Хроніка подальших репресій (370). Українська гельсінська група (377). Національно-визвольний рух за умов перебудови (380).	
XIII. НАПЕРЕДОДНІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (О. Зайцев, Ю. Зайцев)	386
ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА	386
Спроби реформування тоталітарної системи (386). Народний рух України (387). Виборчі кампанії 1989–1990 років (388). Декларація про державний суверенітет України (390). Руйнування ідеологічних догм (391). Виникнення нових політичних партій (393).	
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ	395
Економіка (395). Соціальна сфера та екологія (396). Провал економічної реформи (397). Робітничий рух (398).	
НАРОСТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ	399
“Студентська революція” (399). Спротив демократичним перетворенням (400).	
XIV. УКРАЇНА СУВЕРЕННА (О. Зайцев, Ю. Зайцев)	403
ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	403
Серпневий путч (403). Проголошення незалежності (405). Всеукраїнський референдум. Президентські вибори (405). Розвал СРСР (406).	
РОЗБУДОВА ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР	407
Формування Збройних Сил (407). Запровадження державних атрибутів (408). Реорганізація органів влади (408). Конституція України (409). Автономна Республіка Крим (410). Національні меншини (412).	
ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА	413
Міжнародне визнання незалежної України (413). Відносини з країнами СНД (414). Проблема ядерної зброї (417). Взаємини з країнами Заходу (419).	
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕФОРМИ	420
Соціально-економічна ситуація на початку 90-х років (420). Програма реформ та її виконання (423). Початок економічного зростання (424).	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ	425
Ліви: між лівізму і соціал-демократією (425). Праві й центр: між демократією та олігархією (426). Праворадикальні організації (429).	
ВИБОРЧІ КАМПАНІЇ 1994–1999 РОКІВ	430
Політична ситуація на початку 90-х років (430). Парламентські і президентські вибори 1994 р. (431). Виборчі кампанії 1998 і 1999 років (433).	

ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ 2000–2002 РОКІВ	434
Зміщення президентської влади (434). Політична криза (435). Парламентські вибори (436).	
ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА (Б.Якимович)	438
Початки національного відродження (438). Освіта, наука (440). Культура (442). Театр і кіно (445). Преса і книговидавнича справа (446). Фізична культура і спорт (447). Церковні відносини (449).	
XV. УКРАЇНЦІ ЗА МЕЖАМИ БАТЬКІВЩИНИ (Ф.Заставний)	452
СХІДНА ДІАСПОРА	452
ЗАХІДНА ДІАСПОРА	456
<i>ХРОНОЛОГІЯ ОСНОВНИХ ПОДІЙ . . . . .</i>	<i>460</i>
<i>СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ . . . . .</i>	<i>494</i>